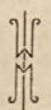

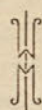
Náš List

Neodvisno politično glasilo za Slovence

Izhaja vsak torek in petek: ako je ta dan praznik, pa dan poprej. Velja za celo leto 8 K, za pol leta 4 K, za četrt leta 2 K. — Naročnina se plačuje vnaprej, na naročbe brez istočasno vposlane naročnine se ne ozira. — Posamezne številke po trafikah po 10 v. Pošilja se tudi „Slov. Gospodinja“ posebej.

Z mesečno prilogo
Slovenska Gospodinja

Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Uredništvo „Našega Lista“ v Ljubljani. Rokopisi se ne vračajo. — Upravišтво je v Kamniku, kamor naj se izvoli pošiljati naročnino in reklamacije. — Oglasi se računajo tristoletna petit-vrsta po 12, 10 in 8 vin. za 1-, 2- oz. 3krat, za večkrat izdatno znižane cene.

Vsebina: Volilna reforma sprejeta v poslanski zbornici. Uradnik in politika. — Kronika klerikalnih laži. — Politični pregled. — Štajersko: Razno. — Kranjsko: Razno. — Gospodarstvo. Podlistek: Duri ob durih. — Poletje 1903.

Volilna reforma sprejeta v posl. zbornici.

Redki so dnevi v avstrijski zgodovini, ki bi se od njih zamoglo trditi, da pomenjajo mejnik med slabim in boljšim, razdobje med zastankom in napredkom. Brez dvoma pa sta taka dva dneva 28. listopad 1905, ko je Gauč v državni zbornici predložil načrt novemu volilnemu redu za volitve v drž. zbor in pa 1. gruden t. l., ko je poslanska zbornica v tretjem branju vzprejela načrt kakor ga je po trudapolnem delu predelal in obdelal odsek za volilno preosnovo.

Volilna preosnova sloni na načelu splošne, enake, neposredne in tajne volilne pravice.

Priznamo, da avstr. načrt ne izvaja dosledno tega načela in da je še daleč od svojega uzora. Ženski državljani so sploh še izključeni od aktivne in pasivne volilne pravice. Enakost pozna le med indivduji enega in istega naroda, ne pa enakosti med posamezniki različnih narodnostij. Padli so privilegiji, a svoje življenje je ohranil privilegij, ki ga je stara Avstrija umetno vzgojila: nedopustna prednost ene narodnosti pred drugo. A tudi ta bo pal. Pomeđe ž njim bodoči parlament, zakaj razlogi, ki govore za enakost individua, prav isti razlogi pridejo v poštev, kedar branimo enakovrednost enega naroda z drugim. Vsi razlogi, ki jih naši nasprotniki navajajo proti njej, so le navidezni, so laž prav tako, kakor je bila laž trditev, da je delavec ali kmet državljan nižje vrste, meščan ali aristokrat pa državljan višje vrste.

Novi načrt je torej še vedno pomanjkljiv. Svesti smo si zlasti krivic, ki jih je po njem deležen slovenski narod. Ne moremo sicer trditi, da je slovenski narod prikrajšan pri številu poslancev, ki nam jih priznava načrt. S preosnovo volilnega reda dobimo Slovenci 23 poslancev, kolikor nam jih gre po številu našega naroda ter smo v tem oziru zboljšali svoj položaj za celih 60 odstotkov.

Toda krivičen je načrt kakor deli volilna okrožja na slovenski zemlji. Da ostaja 80.000 koroških Slovencev brez svojega poslanca, da tudi glede ostalih 40.000 koroških Slovencev ni gotovo, če bodo zamogli izvoliti svojega poslanca — to je vsaki pravični razdelitvi volilnih okrajev naravnost udarec v obraz. Sp. Štajerske slovenski del bi moral dobiti svojih devet poslancev, dobi jih samo sedem. Spodnještajerski mestni volilni okraj so tako umetno zveržili, da ni mogoče, da bi kdaj volil slov. poslanca, dočim bi ga po starem volilnem redu Slovenci pač dobili v doglednem času. Naravnost škandal

je posebni mandat za 14.000 Kočevarjev. To je velik madež na volilni preosnovi. Krivica je tudi, ako se na Primorskem deli Italjanom enako število poslancev kakor Slovanom.

To so krivice, katere v prvi vrsti odpraviti je naloga nove drž. zbornice.

Vzlic tem pomanjkljivostim načrta, ki ga je pa — in to moramo pibiti — sestavil stari zloglasni in na raznih privilegijih sloneči parlament, moramo kazati na velike prednosti volilne preosnove, ki uvaja v naše državno življenje novi princip: splošne in enake volilne pravice. Nismo toliko proroki, da bi oznanjali vse posledice uveljavljenja tega principa; saj bi kot taki celo zamogli trditi, da pride morda vsled tega na koncu koncev sploh do premembe v obliki vladanja avstr. narodov, vsaj pa da pride dejanski še danes obstoječi absolutizem ob vso svojo veljavo.

Ali prvokrat se s to volilno preosnovo nekako oficijelno priznava, da tvori Slovanstvo večino prebivalstva v Avstriji. Ne da bi se ogrevali za ona dva glasa večine poslancev slovanskih narodnostij nad številom poslancev vseh drugih avstr. narodov in ne da bi dajali kaj pomena kakemu slovanskemu bloku v novi zbornici — slovanski blok kot večina nove zbornice je domišljija — ali prvokrat se zgodi, da dobi Avstrija v svoji poglavitni reprezentanci slovansko lice. Doslej je Avstrija še vedno veljala kot ostanek nemško-rimskega cesarstva, Nemci so imeli odločno prednost, hegemonijo, odločilno besedo v vseh javnih zadevah, oni so bili vladajoči element, birokracija je bila nemška od vrha do tal, cesar sam se je nekoč izrazil: ich werde nie vergessen, daß ich ein deutscher Fürst bin. Avstrija je bila nemška država na znotraj in še bolj na zunaj. V tem pogledu se je zgodila velika izpremembra zgodovinskega pomena. Avstrije nemška podoba je razbita. Bodoči parlament bode glasno oznanjal zunanjemu svetu, da je Avstrija po večini svojega prebivalstva slovanska ter da ima Slovan pri vladanji te države besedo enake veljave, kakor sta jo imela doslej Nemeč in Magjar.

Še večjega pomena pri uvednji volilne preosnove pa je: zmaga demokratične ideje. Res je, da sta tako vladar kakor vlada splošno in enako volilno pravico vzprejela le vsled pritiska z Rusije in z Ogrske; toda danes stoji dejstvo, ki se ne da nikdar več zatajiti in udušiti, da je zmagala demokratična misel in da je zmagala z nekako revolucijo od zgoraj. To se nam vidi visokega pomena, kajti odslej bo demokratična misel prodirala brezobzirno naprej, prodrla bo v vse druge zastope bodisi zakonodajne bodisi samoupravne, razkužila bo našo birokracijo, zjedla se bo v trdi oklep militarizma — na koncu vsega vidimo popolnoma novo življenje, vladanje narodov, pravoljudovlado z monarhom na čelu. Ako so imenovali, da je z l. 1848. prišla „pomlad narodov“, smemo reči, da je z l. 1906. nastopilo avstr. narodom toplo po-

letje, ki jih vede do vedno popolnejše zrelosti. In kakor gledamo danes absolutizem, da leži s strtimi krili za vedno ob tleh; ravno tako je več kot gotovo, da prej ali slej prejenja vsako šikaniranje, vsako nasilstvo nad avstr. narodi, ki niso ravno nemškega ali magjarskega pokolenja. Nastopi demokratizacija vsega javnega življenja in demokratizacija življenja narodov. Enakovrednost narodov postane prav tako načelo v bodoči Avstriji, kakor je danes še dogma o manj- ali večvrednosti posameznih avstr. narodov. Tedaj stoprav pride v veljavo načelo ravnopravnosti, ki je danes le akademično izraženo v čl. XIX. državnih osnovnih zakonov. Zato se moramo Slovenci veseliti volilne reforme; zlasti še kot Slovenci, kot narod jo pozdravljamo kakor vodnico iz narodne sužnjosti!

Dr. V. R.

Uradnik in politika.

Državno uradništvo dosega izdatno zboljšanje svojega položaja: zvišanje aktivitetnih doklad, konverzija dolgov v obliki scenitve uradniškega kredita, časovni avanzmā itd. Toda izdatnejši in večji — sub specie aeternitatis — uspeh je doseglo, kot drugod tudi slovensko uradniško gibanje poslednjega časa v napredni politični organizaciji uradništva.

Uradnik-poedinec je tudi dosedaj čutil na lastni koži svoje stanovske mizerije, ali ta mizerija celega družabnega razreda doslej ni našla organizovanega političnega izraza: uradnik je do zadnjega časa politično živel le kot človeški individuum; v svoji specifično uradniški, stanovski lastnosti ni pomenjal — ničesar.

Uradniška organizacija „Naša Zveza“, ki je z izdajanjem svojega lista razširila svoje delovanje, dokazuje, da je začela v uradništvu prodirati stanovska zavest: uradnik-poedinec se je začel smatrati pripadnikom stanu, ki vrši družbi, narodu važne naloge in hoče na podlagi tega spoznanja urejevati svoje ravnanje in nehanje.

Uradnik je delavec; ne opravlja telesnega dela, pač pa duševno delo, ki se sicer po svoji kakovosti loči od prvega, vendar pa spadati obedve vrsti v skupno kategorijo dela. Uradnik je proletarec v pravem navadnem pomenu besede: svoje duševne sile nosi na trg ter jih oddaja in prodaja različnim firmam: državi, deželi, občini, drugim korporacijam, zasebnikom. Način oddajanja sil je v nekoliko različen pri duševnem in ročnem delavcu; to je ravno posledica kvalitativne razlike med duševnim in telesnim delom, ki smo jo prej omenili. Razmerje uradnika do delojemalca pa je v bistvu isto, kot razmerje delavčeveo.

Če hoče uradnik danes, ko zmagonosno stopa na mesto liberalno-individualističnega atomizma na vseh straneh družabnega življenja organizacija, politično kaj veljati, se mora stanovsko zavedati, to se pravi z drugimi besedami, zavedati se mora duševnega

proletarca, ki na trgu prodaja svoje sile, kakor se prodaja olje, sol in roke. Uporabljati mora vsa sredstva, ki mu jih podaja življenje — in med temi organizacija ni poslednje — da doseže pri svoji kupčiji najvišje cene in najboljše pogoje. Čim prodre v uradništvu ta zavest in postane njega življensko vodilo, mora samo po sebi revidirati svoje nazore o družbi, premeniti svoje socialne zveze in konjunktore. Uradništvo bo hočeš nočeš izpregledalo, kako nespametno je bilo, da se je družilo doslej s sloji in elementi, ki so mu bili socialno ravno protivni, da se je odtujevalo slojem, ki dele ž njim isto družabno usodo; izpregledalo bo vso grenko ironijo svojega vedenja. Premenjene razmere bodo z železno nujnostjo vdehnile našemu uradništvu nove in nezarjavele ideale: v družbi bo hotelo imeti največje možno blagostanje in svobodo — socializem; v državi bo hotelo uresničiti politično enakoveljavnost izkoriščancev z izkoriščevalci — demokracijo. Uradništvo bo postalo, gnano od razmer, v kratkem času socialistično in demokratično, ne da bi politično prisegalo na rdeči prapor marxistične socialne demokracije: socializem in demokracija obstojata tudi izven nje.

Za naš narod je uradniška organizacija silno važna; danes tvori uradništvo (vštevši učiteljstvo, ki je že samostojno organizirano) petnajstinko vsega prebivalstva, z izpopolnitvijo razredne strukture bo število poskočilo na desetinko. Ta organizacija je obogatila naše politično življenje z novim močnim političnim faktorjem. Eno je gotovo: napredna politična organizacija uradništva, polna življenja, ne bo mogla ostati dolgo pritiklina propadajoče stranke, postati bo morala aktivni člen napredne strankarske organizacije, polne prekipnevajočega življenja, ki je v velikih obrisih na političnem obzorju že začrtana. X

Kronika klerikalnih laži.

„Slovenskemu ljudstvu v pouk in zabavo“ se trosijo laži in zavijanja v naši javnosti. Množina teh laži je tolikošnja, da bi jedva zadostoval obširen dnevnik samo zato, da bi se te laži mogle sproti registrirati in zavračati.

„Slovenec“ je poln takega zavijanja dejstev in pripovedovanja neresnice. Za njim prihajajo drugi klerikalni listi, kateri prinašajo deloma pogrete laži iz vodilnega dnevnika, deloma pa si vstvarjajo novih, izvirnih.

Med vsemi časopisi se v tem oziru najžalostnejše odlikuje tednik „Domoljub“. Ni ga lažnjivejšega, nespodobnejšega lista od njega. To trditev dokažemo lepo stvarno iz števil 46.—48.

1. Trdi v notici „slovenski framasoni“, da je začetnik framasonske lože g. An-

Duri ob durih.

In dal sem svojo besedo, da ne pridem. Zato si pustila duri, ki so peljale v mojo sobo, nezaklenjene, ker sem te tako prosil.

Zunaj se je svetila zamrzla cesta v mesečini in iz doline je bučal vihar gori proti borovemu gozdu.

Ležal sem in prisluškoval.

Ležal sem in plakal.

Tu in tam, v dolgih odmorih, si pokašljevala. Tako vsled nevajenega nočnega zraka v gorah.

V brezmejni otožnosti sem pozdravljaj ta rahli glas kot edino znamenje, da si ti blizu.

Pihal je vihar iz svetle doline v temni borov gozd.

Od časa do časa si pokašljevala.

Ležal sem in prisluškoval.

Ležal sem in plakal.

Počasi — je minevala — noč.

Zjutraj si mi dejala: „Zakaj niste prišli?!“

„Da sem prišel, bi me zaničevala, odpodila — — —.“

ton Aškerc in da si pod njim ustanavljajo slovenski framasoni v češki reviji „Svobodna misel“ svoje glasilo. — To je laž. Aškerc niti vedel ni, da se v Pragi ustanavlja slovenska sekcija „Svobodne misli“. Člani te sekcije niso framasoni; framasonske lože ni na Slovenskem. In če bi bila, bi to nič slabega ne bilo, ker so take organizacije strogo kulturne in nimajo nič takega pomena, kakršnega bi jim rad podtaknil „Domoljub“. To je že dokazal pred leti Leo Taxil, s katerim se je klerikalna nestrpna politika blamirala do kosti...

„Domoljub“ je vedel, da v ti notici ne piše resnice, a si je vendar le dovolil debelo laž.

2. Gospod Ante Kristan se je vrnil s potovanja. Pravijo, da je bil radi oddaje čipek celo v Hamburgu, odkoder odhajajo ladje v Ameriko. Morda je pretuhtal, katera pot bi bila najvarnejša za odhod, kadar bodo rudarji izprevideli, da lahko tudi brez Ante Kristana vodijo svoj konsum in svojo čipkarsko zadrugo. Čemu rediti kar dva tuja človeka? — To piše blagoslovljena roka v „Domoljubu“. Čutite hudobijo?! V enem stavku sumničati poštenost človeka, ki mu ničesar nepoštenega dokazati ne more; v drugem — kaj naj se reče ti brezobraznosti?! — se mu očita, da se da rediti...

„Domoljub“ je vedel, da piše hudobijo, a si jo je vendarle dovolil!

3. Kaj je kancelparagraf? „Domoljub“ piše: Noben duhovnik se ne sme nič vtikati v javne zadeve... Sploh duhovnik ne bo smel niti ziniti o volitvah, niti o politiki in ne o državnem ali občinskem gospodarstvu, ker kakor hitro bo kaj rekel, ga bo prijel žandarm... Resnica je, da bi bil kancelparagraf duhovnike oviral, da ne bi smeli v cerkvi, s prižnice in v spovednici, uganjati politične agitacije, ali zunaj cerkve zlorabljati vero v politične namene, — sicer pa bi zunaj cerkve bili istotako prosti kot drugi agitatorji in volilci.

„Domoljub“ je vedel, da piše laž, in vendarle je ni nadomestil z resnico!

4. Po Francoskem je začela zopet ona vlada, ki ji ni nič mar za cerkev, ropati in zapisovati cerkveno premoženje. Tako piše „Domoljub“. — Resnica je, da nihče ne ropa cerkvenega premoženja na Francoskem, ampak da se vse, kar se godi pri zapisovanju tega premoženja, od strani države godi v popolnoma postavnem okviru in da izgrede prirejajo samo ljudje, ki so našuntani od nestrpnih klerikalnih voditeljev. Ljudstvo nima nič proti novi ureditvi razmerja cerkve in države; ako bi kaj imelo, bi bilo na podlagi demokratičnega volilnega reda izvolilo pri zadnjih splošnih volitvah za poslance može, kateri ne bi odobraval sedanje vladne cerkvene politike.

„Domoljub“ to ve, in vendarle je zapisal laž!

5. Pesnik Simon Gregorčič je umrl. „Domoljub“ piše, da se je dal zaradi slabotnega zdravja za nekaj časa upokojiti, da je samo-

„Kaj to?! Ali nekaj močnejšega bi bilo v Vas kakor Vaša prisega.“

P. A.

Poletje 1903.

Neka mlada dama, do katere me je vezalo nežno prijateljstvo, je imela posebno veselje z lepimi dragimi črevlji na moških nogah. Zlasti se ji je prikupil neki stari jako eleganten mož s svojim uprav vzornim obuvalom. Jaz sam sem nosil črevlje, ki sem jih imel tekom treh let vsak dan na nogi, že trikrat z novimi podplati in sploh strašne oblike. Videl sem, kako je bila lepa gospodična neprijetno razočarana. Pesnik in taki črevlji, pfuj!

Tu sem napravil vročega popoldne, da smo stopili ob plitvem bregu iz čolna in brodili po toplem morskem pesku. Prav živo sem se zavzel za to misel. Preljuba gospodična se je ozrla na-me.

Pozno na večer, ko sem se poslovil od nje v hotelu, mi je dejala: „Oprostite mi P. A. Vi ste mi dali dobro lekcijo. Hvala Vam.“

Nemo sem ji poljubil roko.

P. A.

tarsko in skromno živel v svoji penziji. — Zamolči pa „Domoljub“, da je Gregorčiča duševno uničil klerikalizem, na čelu mu dr. Mahnič, in da je Gregorčič le vsled sramotilnega pisanja in ravnanja svojih nasprotnikov šel v pokoj. Dokler je Gregorčič bil čvrst po duhu, so ga ubijali; ko je bil ubit, in ko so klerikalci spoznali, da jim je v prid, ako si ga laste za svojega izmed svojih, so ga začeli reklamirati zase.

„Domoljub“ ve, da ne poroča pošteno, in vendar poroča!

6. Za krošnjarje se naj vpelje nedeljski počitek. Dr. Šusteršič jim hoče izposlovati dovoljenje, da bi zanje ta počitek ne veljal, češ, baš v nedeljah in praznikih je zanje najboljša kupčija po gostilnah in kavarnah.

„Domoljub“ je katoliški list. Ne zgraža se nič na tem, da se katoliški poslanec poteza zato, da se skruni Gospodov dan med krošnjarji. Seveda, s tem se volilem prikupi, in če je volilec prav, je s tem cerkvi tudi vstreženo! Toda — naj poskusi kaliti nedeljski počitek, kdor ni v klerikalnem taboru — takoj ga bodo ovadili strogi oblasti, naj ga kaznuje, in še greh bo imel!

„Domoljub“ ve, da oznanja dvojno moralo, t. j. nobeno moralo; in vendarle jo oznanja!

Ta kronika se nadaljuje od časa do časa.

A—a.

Politični pregled.

Avstrija.

(Volilna reforma v poslanski zbornici sprejeta). Vzlic vsem oviram, ki jih je volilni reformi napravljala pisana družba veleposestnikov, nemških klerikalcev in radikalcev, čeških radikalcev in slovenskih „naprednjakov“, je poslanska zbornica v soboto zvečer z veliko večino sprejela izdelek odsekov v bistvu neizpremenjen. — Sprejeta reforma ni idealno, popolno delo, saj to je v narodno in solidno tako raztrgani Avstriji v danem slučaju nemogoča stvar. Če bi ne bila odpravila v narodnem oziru nobenih krivic, že samo uveljavljenje politične ravnopravnosti vseh socialnih razredov bi nas navdajalo z resničnim veseljem. Saj s tem je še-le dana podlaga za razvoj zdravega in socialnega strankarskega in političnega življenja. In le slepec ali pa protivnik te demokratične zahteve ne vidi velikega napredka tudi v narodnem pogledu napram do sedaj obstoječemu pravu: 1. je 23 več kot 15, tudi če vpoštevamo pomnožitev števila poslancev in 2. smo v vseh kronovinah napredovali (Kranjsko za 2, Štajersko za 3, Primorje za 3) izimši Koroško, kjer smo ohranili narodni status quo ante. — Najstrupenejši nasprotnik volilne reforme mora končno priznati, da je sedaj sprejeta reforma od obstoječega prava neprimerno boljša podlaga za popolno odpravo narodnih in socialnih krivic, in v tej smeri se bo gibal nedvomno bodoči volilno-pravni razvoj v Avstriji.

Rusija.

(Splošna oznaka). Rusko politično življenje teče v znamenju revolucionarnih atentatov in vladnih zločinov; tozadevne vesti izpolnjujejo vsa časnikarska predala. Vendar so se zadnji čas razmere močno ublažile: Borzjanci imajo silno fine nosove: kakor prepeličarji vam izsleda sleherno reč, ki bi utegnila vplivati na njih kupčije. In kaj pravijo ti? Po razpustu ruske dume so ponujali za rusko drž. posojilo le 71%, to se pravi, za vsakih 100 K, ki se jih je zavezala ruska država po 5% obrestovati in čez čas vrniti, so dajali borzni špekulantje po 71 K, ker niso imeli v rusko vlado zaupanja, da bi jim mogla denar obrestovati in vrniti. Sedaj pa je kurzna cena zrasla za 14% in znaša danes 84,9%.

(Stolipinova vlada). Sedanjemu krmarju ruske države, Stolipinu, se ne da odrehati politična spretnost; le žal, da stoji v službi reakcionarnega carizma. Iz programa vodilne, konstitucionalno-demokratične (t. zv. kadetske po sačetnicah: k. d.) stranke je pobral smetano:

kmečko reformo, s katero si je ta stranka pridobila toliko simpatij. Stolipin je izvedel agrarno reformo, ki pa ni kdo ve kako popolna. Kmečka banka je nakupila 11 milijonov hektarjev zemlje, in to zemljo oddaja kmetom v last proti plačevanju letne rente skozi 50 let. Da se kmetje nimajo od te banke nadejati zveličanja, je razvidno iz tega, da bo banka prejela od vse nakupljene zemlje 20 milijonov rubljev, dočim je sama dala le 8 milijonov.

(Volilno gibanje). V ospredju političnega življenja stoje sedaj nove volitve v drž. duma. Vlada se trudi na vse načine, da bi dobila večino, kar je skoro izključeno; veliko zida na kmete, toda kmečko ljudstvo je Stolipinove mreže pregledalo in se zaveda, da so ustavne svoboščine predpogoj za solidno rešitev kmečkega vprašanja. Pri zasledovanju svojega smotra se ruska vlada poslužuje tudi sredstev, ki niso čedna. Tako n. pr. je odločil senat, da se kmetje izvzemo iz veleposestniške kurije, in zdaj pade ta kurija plemiškim grajščakom v roke; takisto so iz mestne skupine izvzeti delavci in uslužbenci. Poleg tega so začela sodišča sedaj tik pred volitvami sodno preganjati celo vrsto bivših poslancev, zlasti uplivnejših, ponajveč zato, ker so po razpustu dume v Viborškem oklicu pozivali ruske državljane, da naj odpovedo davke in rekrute. Da so se s tem pregrešili proti državnim zakonom, se je vlada še-le zdaj domislila, ko se da preprečiti izvolitev najzmožnejših in najpriljubljenejših poslancev: samo radikalna stranka „trudovnikov“ ima zaprtih 34 poslancev, ki vsled tega ne morejo biti izvoljeni v duma. — Vzlic vsem tem mahinacijam so vladne šanse v bodoči volilni borbi silno neznatne.

(Ruske politične stranke). Sedanja vlada se opira na oktobriste, stranko pravnega reda in kot konstitucionalna dekoracija ji služi stranka mirnega obnove. Ta poslednja je izdala volilni oglas, v katerem pravi med drugim, da mora voditi rusko parlamentarno delegacijo zmernost, da ne bo druga duma kratek politični shod, temveč trajen steber ruske svobode. Stranka temelji na stališču oktobrske ustave in zahteva osebno svobodo, svobodo vesti, zborovanja, združevanja, besede, tiska, dalje krajevno upravo. Po svojem značaju je stranka med zmernimi najsolidnejša, po tendenci reformno-svobodomiselnost. — Tudi oktobristi so v teoriji silno demokratični in zelo napredni: na svojem strankarskem shodu so pristajali na monarhični princip, ki bodi po obliki ustaven, po bistvu pa demokratičen. Ali kaj zaležejo besede, ko pa z dejanjem utrjujejo protustavni sistem Stolipinove vlade. — Izmed strank na levi, ki bodo dobile nedvomno večino, prihaja v poštev predvsem kadetska stranka, ki je igrala v prvi dumi vodilno vlogo; v njej je zbran cvet ruske inteligence. Glavna zasluga te stranke je politična organizacija meščanstva. Novoje vremě, konservativno-liberalni list, ki je kadetom nasproten, priznava jim politično spretnost; toda dejstvo, da niso izrabili finančne zadrege, v kateri se je vlada nahajala, njih počasno postopanje v reševanju kmečkega vprašanja, kakor tudi njih vedenje po razpustu dume ne potrjuje gorenje sodbe v polnem obsegu. Njih napaka je politični jezuitizem, nedostatek politične npravnosti — kakor jim po pravici očita Evg. Trubeckoj, voditelj obnove: kadeti so zagrešili sedanji položaj, revolucijo od zgoraj in od zdol, ki ubija ruske narodne sile. — Vladno preganjanje dela stranko močno in pogumno. Volilna parola kadetske stranke je: parlamentarizem (= odgovornost ministrstva) in odprava državnega sveta, t. j. ruske gorenje zbornice. Stranka je sklenila stopiti od slučaja do slučaja v volilni kompromis z opozicijskimi strankami. — Ruska socialna demokracija, ki je prvo duma — kakor znano — bojkotirala, se živahno pripravlja za volitve. Postaviti misli samostojne kandidature; kjer bi bilo to brezuspešno in nevarno, da prodre vladni kandidat, priporoča svojim somišljenikom kompromisne liste z naprednimi meščanskimi strankami.

Štajersko.

Narodne razmere na Štajerskem koncem 19. veka. Pod tem naslovom objavlja Dr. Pfaundler v Stat. Monatshefte razpravo, katero zaključuje s trditvijo, da nemštvo na Spodnjem Štajerskem trajno napreduje. Slovenci so tvorili l. 1846. še 36% štajerskega prebivalstva, tekom druge polovice 19. veka pa so padli na 31% vzlic temu, da so absolutno zrasli za ca 50.000 duš. — Na Spodnjem Štajerskem znaša po uradni statistiki nemški kvocijent desetinko vsega prebivalstva; znatnejše so Slovenci napredovali le v 4 okrajih (zlasti slovenjebistriški okraj), dočim so v 7 okrajih nasproti Nemcem znatno nazadovali.

Posavska Straža, narodno-politični in gospodarski list. Vzlic vsem zaprekam začne s tem mesecem izhajati novi krajevski list, ki ima namen buditi v Posavju (Krško, Brežice) narodno in gospodarsko zavednost. Glede lista sta se sporazumeli obe stranki in klerikalno politično društvo „Sava“ v konzorciju lista.

Iz Mislinjske doline. Naš dopis je nekatere gospode okoli slovenjgraške „Kmetijske zadruga“ neprijetno dregnil. Zbudili so se iz sladkega spanja, spisali poslovodji gospodu Jakobu Vrečko-tu pohvalni dekret ter ga takoj v časnikih objavili. Ravno „resnici na ljubo“ dovoljujemo si sledeče pripomniti: Nikakor ne dvomimo, da je g. Vrečko v narodnem oziru neustrašljiv in marljiv, priznamo tudi, da je za slovensko stvar v Slovenjemgradu že marsikaj dosegel, vendar pa s tem še ni vse storjeno. Velike važnosti bi bilo, dvigniti trgovino ter jej v javnosti priboriti dober glas; kajti podjetje se je ustanovilo, da tvori konkurenco Slovenjgraškim nemškim in nemškutarskim tvrdkam ter da zahajajo svoji k svojim! To je pa le mogoče, ako ustreže trgovina in gostilna z dobrim blagom vsakojake vrste. Ta pogoj se je sicer prva leta upošteval, v zadnjem času pa brezbrizno opustil. Naravno je torej, da se število združnih udov vedno bolj krči, število odjemalcev pri naših nasprotnikih pa množi. Naj bi vendar poslovodja uvidel, da ga različni postranski posli, ki pa nikakor ne spadajo v njegov delokrog, močno ovirajo, posvetiti svoje moči trgovini in gostilni, in podjetje brez strokovnjaka — mora hirati. Toliko za danes, ako pa še ne bode konec besedi, smo pripravljeni stvar na drobno razmotrivati.

Braslovče. Pevsko društvo priredi v soboto 8. grudnia gledališko predstavo: „Mlinar in njegova hči“ žaloigra v petih dejanjih. Začetek ob pol 7. uri zvečer.

Kranjsko.

Narodni socialisti se porajajo na Slovenskem. Po uzoru Klofačevem jih je na Kranjskem iz zemlje izteptal — liki rimski Pompej svoje legije proti Cezarju — tajnik liberalne stranke g. Cham Arnošt. Namen te organizacije je do pičice podoben onemu, ki je Klofača privedel do tega, da je započel češki narodni socializem. V prvi vrsti politični šarlatanizem, potem nasprotstvo do socialne demokracije ter politična degeneracija meščanske liberalne stranke so poklicali naše narodne socialiste v življenje. Mogoče, da je roditeljem v glavi brodira tudi misel, da bi z eventualno pridobljenimi „masami“ pri bodočih državnoborskih volitvah kaj dosegli z aristokratsko liberalno stranko. To početje je popolnoma brezupno. Narodni socializem kot poseben politični pojav pri nas nima prostora niti opravičenosti. Naša socialna demokracija priznava in vpoštevata narodnostni moment vsaj toliko, kolikor bi ga organizacija tajništva liberalne stranke. Iz razloga narodnosti torej ni treba nove politične organizacije! Iz razloga šovinizma morda; ta razlog je pa diskreditiran. Da bi bila pri narodnih socialistih potreba nove, samostojne slojne organizacije, ne verujemo; kajti oni so le mladika starega liberalnega drevesa — liberalna stranka pa strogo proti slojni delavski organizaciji. Delavski stan

je slojno dovolj organiziran v socialni demokraciji. Če te organizacije klerikalci niso mogli uničiti in izpodkopati s krščanskim socializmom, jo bodo tem manj mogle nove organizacije dezorganizirane liberalne stranke. G. Cháma stremjenje bi imelo edino tedaj nekaj smisla, če bi stanovsko in politično organiziral kmete in obrtnike. Delavstvo naj pušča v miru, ker tu ničesar ne opravi.

A—a.

Avtonomija. Za razpisano mesto v dež. blaznici je kompetiralo troje prosilcev. Edina avtonomna oblast s širšim delokrogom v deželi je dež. odbor, ki oddaja samostojno vse dež. službe. Toda naš deželni odbor nima o svojih dolžnostih nobenega pojma; čuti se neusposobljenega, da bi v tej zadevi samostojno ukrepal ter je raje predložil prošnje c. k. r. zdravstvenemu svetu, da izreče svoje mnenje. Modrijani!

Cankar na slov. odru. V četrtek 13. t. m. igrala se bo prvič na slovenskem odru Cankarjeva komedija „Za narodov blagor“, ki z neusmiljenim sarkazmom biča naše družabne in politične odnošaje. Kritične razmere poslednjih let v intendanci slov. gledališča so z obžudovanja vredno konsekvenco podile slov. umetnika od našega odra, in tako se je zgodilo, da je bila igra v tujini že pred leti vpriporjena. Novemu kurzu v intendanci častitamo, da je s tako srečno izbero inavguriral svoje poslovanje. Svoje čitatelje — tudi na deželi — pa opozarjamo na znameniti „dogodek“, ki utegne postati mejnik v razvoju slovenske dramatizma umetnosti. — Repriza bo v soboto 15. t. m.

Uprava uradnega dopisovalnega urada je skrajno zanikrna in pristranska. In tako se je zgodilo, da se korespondenčnemu uradu ni zdelo vredno poročati o smrti pesniškega prvaka S. Gregorčiča. Dočim je tuje časopisje ta dogodek kar prezrlo, je slovanska žurnalistika posnela tožno vest še-le po slovenskih listih. Naj se vendar pobriga naša delegacija za saniranje kričečih razmer v dopisovalnem uradu, ki ni prvič dokazal potrebe po koreniti remeduri.

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani se ponovno pozivlje do vseh zavednih Slovencev s prošnjo, naj rabijo v obilnejši meri družbin narodni kolek. Vzglede naj Vam bodo Čehi! Najrevnejšega izmed njih bi bilo sram, ako bi ne rabil pri svojih poštnih pošiljkih narodnega koleka. V prihodnje bomo začeli objavljati perijodično, koliko da smo v posameznih mesecih razposlali narodnih kolekov. Pozivljemo pa tudi Vas, zavedne trgovce, da če že ne zmore vsako izmed Vas kolekovanja svojih trgovskih dopisov in računov, naj prevzame vsaj v razprodajo naš narodni kolek. Ako se za naročene koleke vpošlje denar takoj, navržemo radi 50 kolekov na tisoč plačanih. Narodni kolek se naroča z naslovom: „Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani“. — Družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani je doposlala tvrdka J. Drufovka v Gorici kot večletni prispevek od prodanega družbinega voščila za čevlje znesek 101 K. — Opozarjamo vse častite somišljenike tudi na to blago, ki bi lahko donášalo naši družbi bogatejših prispevkov, ako bi je rabili vsi Slovenci. — Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani, dne 29. novembra 1906.

Gospodarstvo.

Razklejena kostna moka ali Tomasova žlindra? (Spisal G. Pirc, ravnatelj kmet. družbe kranjske). Kmetijsko-kemijsko preskušališče v Ljubljani je objavilo skoraj po vseh kranjskih listih spis, čigar namera je priporočati porabo razklejene kostne moke kot gnojilo namesto Tomasove žlindre.

Jedro tega spisa sloni na trditvi, da je učinek razklejene kostne moke kot gnojilo enak učinku Tomasove žlindre ali pa ga še prekaša in da kmetovalci, ki gnojijo s Tomasovo žlindro namesto s kostno moko, zapravljajo. Spis trdi: „Ker kmetovalci vsako leto na ta način trpe škodo za več tisoč kron, smatra kmetijsko-

kemijsko preskuševališče za dolžnost, da jih na to opozarja.“

V napominanem spisu se računa s cenami, ki jih e. kr. kmetijska družba kranjska redno objavlja v „Kmetovalcu“. Naša družba je porabo žlindre vpeljala, jo priporoča in tudi skoraj vso, kar se je v deželi porabi, proda (v tem letu n. pr. do konca novembra že 150 vagonov). Kdor pozna razmere, temu je očitno, da je spis imenovanega preskušališča odločno naperjen proti kmetijski družbi in se torej njej očita, da navaja kmetovalce k nerazumnemu postopanju. Dasi mi je jako neljubo in se mi gabi zadevo razpravljati, ki me bo svoječasno morda silila kaj več, in sicer brezobzirno povedati, sem vendar po svojem poklicu in z mesta, ki ga zavzemam, dolžan odgovoriti na dotični spis, a za sedaj le v toliko, v kolikor je potrebno dati kmetovalcem pojasnila, da se svare pred neutemeljenimi in begajočimi trditvami. Toliko v pojasnilo naslednjih strokovnih izvajanj! Glede izvajanj, ki sledijo iz računa v spisu, se mi ne zdi vredno spuščati v podrobnosti, ker so postavke v marsičem napačne in istotako tudi podlaga računu. Nekaj pa vendar ne smem zamolčati, in sicer okoliščine, da so tvornice za kostno moko, ki namenoma svoj izdelek za izredno ceno ponujajo, kakršnih cen trajno ne bodo mogle in tudi ne hotele vzdržati. S takimi izjemnimi cenami ni dopustno računati v resnih strokovnih spisih, in če se že zgodi, tedaj je to na primeren način označiti, da se varuje strokovni ugled in se pokaže nepristranska resnost.

Tudi do naše družbe so se obrnili zastopniki tvornice za razklejeno kostno moko, ki so izrekli voljo izpodriniti Tomasovo žlindro z nizkimi cenami kostne moke; oni so družbi obljubovali velike ugodnosti in meni osebno denarno korist. Samoobsebi umevno me niso premotili, in ohranil sem si čisti roki ter mirno strokovno vest! Celotako, ko so vsi glavni kmetijski zastopi v Avstriji bojkotirali tvornice za Tomasovo žlindro zbog njih neupravičenega podraževanja, nismo mogli namesto Tomasove žlindre priporočati kostne moke, dasi bi nam bilo to zlasti na Kranjskem najpripravnejše.

Trdi se, da si vsak stan po svoje prikroji nazore o poštenosti. Nekaj enakega se včasih sme trditi glede strokovnih nazorov tvorničarjev kostne moke. Iz kupčijskega stališča je to seveda umevno, vendar se misleči kmetovalci ne smejo pustiti varati, in dolžnost poklicanih krogov je, širše kmetijsko občinstvo poučiti, ne pa ga begati.

Fosforova kislina kot hranilo rastlinam je v zemlji drugačnim zakonom podvržena, kakor marsikatero drugo hranilo; ona se z deževnico ali drugo vlago ne širi enakomerno po vseh plasteh zemlje ter ne gre naproti rastlinskim koreninam. Korenine jo morajo marveč same poiskati ter jo morajo šele s svojim kislim sokom in s pomočjo zemeljskih bakterij raztopiti. Učinek fosforove kisline v zemlji je zavisen od

njene raztopnosti in poleg tega tudi od množine, ki se v zemlji že nahaja.

Raztopnost fosforove kisline v kakem fosforatem gnojilu je torej merilo za njega vrednost in ceno.

Nedvomno je fosforova kislina v kostni moki zelo težko razstopna, zato imajo praktični kmetovalci rajši druga fosfatna gnojila, četudi imajo dražje temeljne cene; to pa ni le posledica

praktičnih izkušenj, temveč tudi znanostnih preiskav od priznanih veljakov na polju kmetijske kemije. So okoliščine, ki olajšujejo uživanje težko raztopne fosforove kisline (temeljito obdelovanje, gnojenje in zračenje zemlje), vendar te okoliščine zame ne hodijo pošte, kajti skoraj vsa Tomasova žlindra na Kranjskem se porabi za travnike, in na teh ni o temeljitem preobračanju zemlje veliko govoriti. (Dalje prih.)

**Razpošiljanje blaga
na vse kraje sveta!**

**Najcenejša, največja
eksportna tvrdka!**

H. Suttner urar Ljubljana

Mestni trg nasproti rotovža, preje v Kranju

priporoča svojo veliko, izborno zalogo finih

švicarskih ur

brilantov, zlatnine in srebrnine v veliki izbiri po najnižjih cenah.

V dokaz, da je moje blago res fino in dobro, je to, da ga razpošiljam po celem svetu. Na stotine pohvalnih pism je vsakomur pristo- voljno na ogled, da se lahko sam prepriča.

Prosim, zahtevajte veliki novi cenik, ki se pošlje zastoj in poštne prosto. 26-30

Le „Zvezdna“ cikorija

iz Prve jugoslovanske tovarne
za kavine surogate v Ljubljani

je pravi slovenski izdelek!

Oglejte si — **poljedelskih strojev**, slamoreznic, čistilnic, največjo zalogo mlatilnic, gepelnov in preš za grozdje in sadje, štedilnikov, peči, železnih nagrobnihi križev itd. pri

FR. STUPICA v LJUBLJANI na Marije Terezije cesti št. 1 in na Valvazorjevem trgu 6, nasproti Križanske cerkve.

Ravnatom zamorete kupiti vsak čas po najnižjih cenah traverze, železniške šine, cement in vse druge stavbne potrebščine, razno orodje, sesalke za vodo, vino in gnojnice, vseh vrst tehnične in uteži in vse druge v železninsko stroko spadajoče predmete.

Čudovita zbirka sveta!

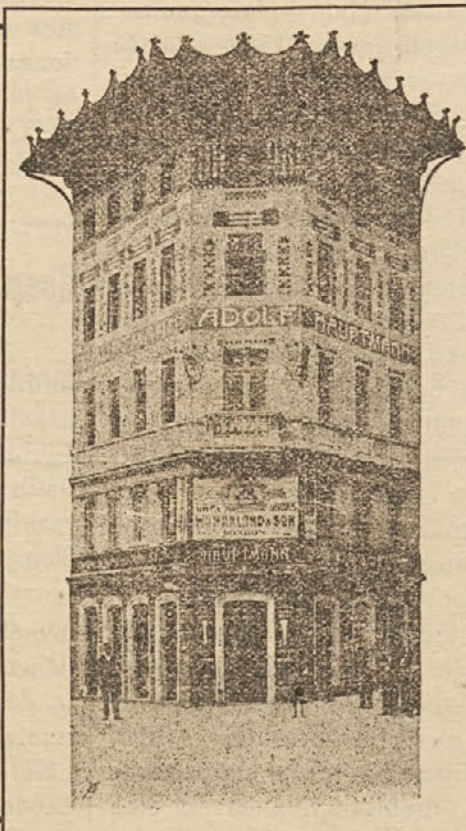
50 kom. za samo gl. 2-50

1 sprelepa večkrat z uradnim pat. varovana anker-remontoir-žepna ura s pismono fabriško garancijo za dober in natančen tok, 1 fina oklepna verižica iz double-zlata, 2 prstana iz amerik. double-zlata z imit. briljanti (za gospoda in damo), 2 gumba iz double-zlata za zapestnice (ostaneta vedno nova), 3 naprsni gumbi, 3 gumbi za zavijane ovratnike, 1 fin žepni nožič z napravo, 1 zelo lepa svilen ovratnica, svetla ali temna, 1 dražestna igla za ovratnico s simili-briljantom (double-rano), 1 dražestna broža za dame, zadnja novost, 1 krasno toaletno zrcalo, 1 dražestna koristna denarnica, 1 par boutonov z amerik. briljanti, prist. sreb. sekiricami, 1 f. nikelnasti pisalnik, 1 pat. vremenski barometer, 1 garnitura 20 komadov različnih pristnih inozem. pisemskih znamk, 1 fini cigaretni odrezalnik (nikel), 1 pat. držalo za ovratnice, 1 album najlepših razgledov sveta. — Vse skupaj z elegantno anker-remontoir-žepno uro, koja sama je dvakrat toliko vredna, velja gl. 2-50. Dobi se, če se denar naprej pošlje ali po povzetju pri centralni zalogi patent. ur in draguljev

S. Urbach, Krakov št. 58.

NB. Pri naročilu dveh paketov se pridene 1 prima angl. britev zastoj. Neugajajoče se zamenja ali denar vrne, in je torej vsak riziko popolnoma izključen.

Prodaja na debelo.

Priznано najboljša oljnate barve

zmlete s stroji najnovejše sestave, prekašajo vsako konkurenco po finosti, ki omogočijo z jako majhno množino pobarvati veliko površino, razpošilja po nizkih cenah

Adolf Hauptmann
v Ljubljani

prva tovarna oljnatih barv, firneža, laka in steklarskega kleja. Zaloga slikarskih in pleskarskih predmetov.

Ilustrovani ceniki dobe se brezplačno.

Prodaja na drobno.